

Lectura i escriptura: propostes més pràctiques des dels estudis socioculturals

Jornades d'immersió lingüística
Castelló, 8 d'abril de 2008

daniel.cassany@upf.edu
http://www.upf.edu/pdi/df/daniel_cassany/
<http://www.upf.edu/df/recerca/grups/grael/LC/index.htm>

1 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 1

Index

1. L'enfocament sociocultural [2]
2. Pràctica lletrada i comunitat de pràctica [4]
3. Les pràctiques vernacles i dominants [8]
4. La lectura i l'escriptura electrònica [12]
5. La multimodalitat [4]
6. La lectura i l'escriptura crítiques [4]
7. Epíleg [2]

1 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 2

L'enfocament sociocultural [1]

Lingüístic	Psicolingüístic	Sociocultural
Alfabetització lectura redacció	Alfabetització funcional comprensió composició	Literacitat, alfabetisme Pràctica lletrada Críticitat, multimodalitat

1 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 3

L'enfocament sociocultural [2]

- Algunes conseqüències de l'enfocament sociocultural:
  1. Èmfasi en la ideologia: el punt de vista, la intenció.
  2. Èmfasi en la identitat: llegir i escriure com a construcció d'identitats.
  3. Èmfasi en la pluralitat: la interpretació social, el diàleg.
  4. Èmfasi en la multimodalitat: l'escriptura integrada amb la imatge, el vídeo, l'àudio, el dibuix.
  5. Èmfasi en les formes de lectura i escriptura d'avui.
  6. Èmfasi en les pràctiques vernacles, la lletra a casa.
  7. ...

1 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 4

Pràctica lletrada 1

Cultura de la comunitat

Gènere discursiu

1 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 5

Exemple de pràctica lletrada Carta de Litang (4 anys) a Cristina 2

1 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 6

Comunitat de pràctica 3

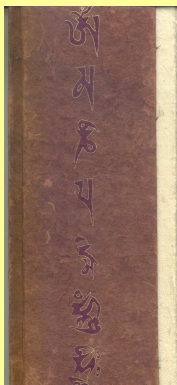
- **Etienne Wenger.** És una agrupació de persones que:
  1. comparteix un interès, un àmbit, un propòsit;
  2. interacciona amb compromís;
  3. desenvolupa unes rutines i un repertori de pràctiques i gèneres discursius –que acaben construint identitat.
- L'aprenentatge sorgeix quan algú entra a la comunitat de pràctica, perquè:
  1. s'implica amb compromís;
  2. participa en les seves pràctiques lletrades;
  3. n'aprèn els recursos lingüístics i construeix identitat.

Aprenentatge situat

Exemple: Fòrum neolite 4

Exemple: la llibreta 5

- **La llibreta** (adolescents 15 anys).
- Un espai per publicar textos, per expressar-se.
- Comunitat: dues amigues.
- Textos lliures: poesia, prosa, temes adolescents.
- Pràctica: intercanvi, conversació, alternança de pàgines i textos.
- Escriitura formal, no ideofonemàtica.
- Vida curta. Permeabilitat lingüística.

Interior llibreta

Pràctiques vernacles i dominants 1

Vernacles

- Autogenerades
- Elecció personal.
- Àmbits personals, controlats
- Privades (alguna pública).
- Apreses informalment.
- Menystingudes,
- Exemples: *lístes de compra, receptes de cuina, diari íntim, diari de viatge, postals, cartes.*
- Construcció de la identitat.

Dominants

- Regulades per institucions.
- Imposades.
- Àmbits socials, no controlats.
- Públiques.
- Apreses formalment.
- Letigimades, prestigioses.
- Exemples acadèmics: *apunts, comentari de text, exàmens, instàncies, periodisme.*
- Adequació a la comunitat.

Pràctica vernacle Pissarra Llops 2

La lectura i l'escriptura electròniques 1

- Àmbits com la ciència, l'oci, el periodisme o l'educació estan migrant cap a Internet. 1100 milions d'usuaris.
- Som *immigrants* que ensenyem a *nadius*. [Marc Prensky](#).
- Llegir i escrivim molt diferent a les pantalles.
- El dia dia: màquines expenedores, caixers, transports.
- **CMO**: Comunicació Mediatitzada per Ordinador.
- **La literacitat electrònica** és un graó nou de l'aprenentatge lingüístic.

Nadius i immigrants digitals

Marc Prensky (2001, 2004): La generació Net, Google, Internet, de la red.

Nadius

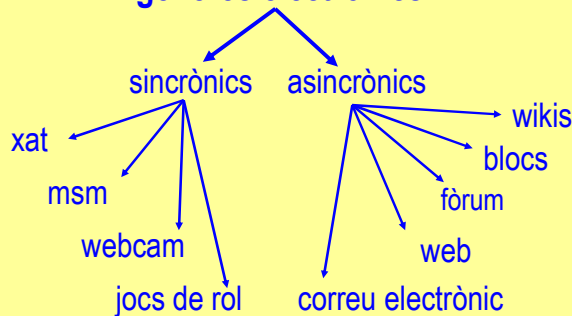
- Multimodalitat.
- Processament en paralel.
- Hipertextualitat. Accés lliure.
- Connexió a xarxa / grup.
- Cooperació.
- Impaciència i falta d'atenció.
- Resposta immediata.
- Paquets breus de dades.
- Joc, diversió.

Immigrant

- Prioritat de l'escriptura.
- Processament en sèrie.
- Linealitat. Itinerari únic.
- Treball individual.
- Competició.
- Capacitat d'atenció.
- Resposta dilatada, espera.
- Textos llargs i monologats.
- Estudi, esforç, treball.

Gèneres electrònics 2

gèneres electrònics

Exemple xat 3

<Simonet> lampe: soc de REus	Sobrenoms
<Pett> hola de nou...	Usos particulars
<Simonet> t'agradó mes ara?	Vocatiu
<joanna> PETTTTTTTTTTTTT	Conversa 1a
<lampegia> no es veritat	Conversa 2a
<jul> estupendo	Conversa 3a
<joanna> PROUUUUUUUUUU	Parells adjacents separats
<baldric> Hi ha molta gent ho nomes m ho sembla?	Usos tipogràfics
<lampegia> a reus fan pudor de peus...	
<Ariadna> re holes Pettttt	
<Simonet> ui	
<mafi> nomes t'ho sembla baldric	
<lampegia> t'ho sembla	
<joanna> i menjant fideus	
<Simonet> i Cambrils desfan els llits	
<Cris> pettttt, que no has de caure més....	

Recerca: llegir webs 4

- **Autora**: Francina Martí (en premsa), grup UPF.
- **Informants**: aprenents de 13-14 anys avaluen webs sobre drogues: *quins efectes provoca la marihuana en el cos humà?*
- **Corpus**: 3 webs sobre drogues: www.ideasrapidas.org; www.tododrogas.net; www.gencat.net/salut
- **Tasca**: quina recomanaries a un amic?
- **Mètode**: enregistrament i anàlisi de la conversa, introducció de guia del docent.

DROGAS

- ¿Qué son las drogas? Se llaman drogas a unas sustancias, perjudiciales en dosis pequeñas, que reúnen estas características:
  - o Proporcionan un bienestar a corto plazo.
  - o Dañan el cerebro y el sistema nervioso: un veneno tónico que entorpece la inteligencia, la voluntad y la libertad, causa daños psicológicos, laborales, familiares y de sociabilidad.
  - o Crean adicción o fuerte deseo de volver a tomarlas.
  - o Son origen de muchos pecados, accidentes, robos y pánicos. Un amigo me dice que añade muertes y suicidios pues él experiencia de esos casos. Dudé en ponerlo porque me parecían sucesos menos habituales. Al final he decidido escribielos pues de algún modo drogarse es un suicidio a cámara lenta, y esto sí es algo general.
- ¿Son realmente perjudiciales? Sus efectos sobre el sistema nervioso son graves. Se puede decir que son las cosas malas que más dañan al hombre, porque afectan a las facultades del alma reduciendo la capacidad de la inteligencia y de la voluntad.
- Entonces, ¿por qué se toman? Hay varios motivos:
  - o Están de moda en algunos ambientes y quien no las toma puede sentirse algo rechazado. También hay curiosidad y deseo de nuevas experiencias. Normalmente se empiezan a tomar por influencia de las amistades.
  - o Producen gusto y bienestar a corto plazo. Y no se quiere pensar en sus efectos posteriores.
  - o Es un modo de evadirse de la realidad. Pero no resuelve sino agrava los problemas.
  - o Algunas personas sin ideales adoptan como meta principal en su vida la diversión, y las drogas ayudan momentáneamente a ciertas jugadas. Les da aguil que causen destrozos en la persona mientras ahora proporcionen diversión.
- ¿Cómo evitar la drogadicción? Es importante no iniciar el camino de las drogas pues cuesta abandonarlas. Un amigo que me las drogas me insiste en que subraye esta frase, y la repito: es importante no iniciar el camino de las drogas pues cuesta salir. Para no empezar se suele recomendar:
  - o Estar ambientes y amistades que usen drogas. Esta es la medida principal que debe tomarse, aunque cambiar de ambientes siempre cuenta.
  - o Llevar una vida sacrificada acostumbrándose a dominar el propio cuerpo para no ser esclavo de sus caprichos.
  - o Fomentar la responsabilidad en el trabajo y en el servicio a los demás, de modo que la diversión pase a un segundo plano.
  - o Fomentar la vida espartana y otras aspiraciones nobles que dan mayor sentido a la vida.
- ¿Cómo salir de la droga? Como las drogas debilitan la inteligencia y la voluntad, y crean adicción, resulta costoso dejarlas.

Servicios

- Acceso de esta web
- Consultar Farmacéutico
- Forma de debate
- Ayuda Oficial
- E-correo (Email)

Drugs

- Alcohol y tabaco
- Plantas de abuso
- Uso de Sero

Drugs

- Alcohol y tabaco
- Plantas de abuso
- Uso de Sero

Otras Secciones

- Consultar consumo
- Precauciones
- Cartas al Director
- Notas y Noticias

Web especializada en la venta de test de detección de drogas e orina, la mayor variedad de test, farmacéuticos españoles.

Tododrogas.net

Vuelve a vivir sin drogas con el método Narcotest es posible. Llámame al 952-25 01 50

FOROS DE DEBATE | CENTROS OFICIALES AYUDA | LOGIN FOROS | CONSULTA AL FARMACÉUTICO

INFORMATE SOBRE LAS DROGAS

Información sobre el cannabis, historia, farmacología, efectos adversos del consumo.

¿Enseas que el consumo de cannabis y derivados es inocuo? Descubre la realidad. [Accede ya]

Información sobre las drogas de síntesis, farmacología, efectos adversos y peligros derivados del consumo.

Éxtasis, Méfen, moda, moda... [Accede ya]

PRUEBAS DE DETECCIÓN DE DROGAS EN ORINA

FÁCIL DE USAR, FIABLE, DETERMINA SI LA ORINA TIENE RESIDUOS DE DROGA.

TEST DE COCAINA, CANNABIS, ÉXTASI, ANFETAMINAS, OPIOIDES.

[ACCEDA YA A LA TIENDA COMPLETA]

COMPRA RÁPIDA DE TEST

DESUADA A SU RIZO DE FUMAR. CONOZCA SI DARÁ POSITIVO EN UN CONTROL DEL TRABAJO.

¡AHORA COMPRA RÁPIDO, SIN REGISTROS!

VIR/SIDA

¡Informate sobre la mayor pandemia actual! Breve historia, formas de contagio, características del virus, enfermedades indicativas de sida.

[Accede ya]

ASESORAMIENTO FARMACÉUTICO

¡CONTACTE CON UN FARMACÉUTICO INMEDIATO Y CONFIDENCIAL! INFORMACIÓN DE DROGAS Y MEDICAMENTOS

[Consultar]

11 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 25

Departament de Salut

gencat

contacte | accessibilitat | subscripció | RSS

Departament de Salut

Guia de salut per a joves

9. TAPUS DE DROGUES

La millor manera de classificar les drogues és pels seus efectes sobre el sistema nerviós. Tot i que sovint s'ha pogut sentir parlar de drogues lleugeres o fegades, o també de drogues dures i toves, aquestes són classificacions antigues que porten a confusió. Si que resulta més important és saber què vol dir droga i què són els seus efectes i què són les conseqüències de l'ús, ja que com hem vist, veure l'efecte o el blanc, que són drogues lleugeres, tenen un impacte important sobre la salut. Així doncs, hi ha certes drogues que tenen efectes depressors, com l'alcohol, els hàbitos, els sedants o els opioïdes, altres que provoquen una estimulació, com la cocaïna, la cocaïna o les amfetamines, i finalment les drogues al·lucinogèniques, com el cànnabis, LSD o la mesoscaina.

Tot seguit s'expliquen els efectes que les drogues més importants provoquen a les persones. Aquests es poden produir com a conseqüència d'una presa puntual de drogues que provoquen una efectes importants que acostumen a desaparèixer en un curt període de temps. Aquests efectes són els del consum agut.

Quan l'ús de drogues es manté i mantingut apareixen altres símptomes que es poden mantenir a llarg termini, és a dir, que es poden fer crònics.

De tots els temes d'informació que és més important que conegui, i sempre has de tenir present que hi ha dependents persones que són més vulnerables que altres a patir trastorns. Per exemple, hi ha joves que no ho saben però tenen una tendència natural a patir malalties psíquiques. Si prenen drogues aquestes es poden produir i repetir al cap d'un temps.

També cal tenir en compte que molts joves no s'han fet tests de sensació de car o novidat però no ho és habitual que tingui malalties, i si per casualitat algú té aquests problemes sense saber-ho pren drogues els efectes poden ser molt greus, fins i tot mortals.

El consum agut d'algunes drogues com els opioïdes (la morfina, heroïna, etc.) produeix una disminució de les funcions, disminució de la memòria i l'atenció, i fins i tot a la intoxicació és greu es pot arribar al coma, la depressió respiratòria i la mort. La síndrome abstinència és molt greu, amb dolors, insomni, febre, mal de cap, etc.

11 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 26

Recerca: llegir webs, exemples 8

Conversa:

- Gerard:** (Sobre la primera web) Fixa-t'hi! Aquí hi ha molta informació i no només de droga.
- Bea:** (llegeix l'índex saltant) *Aborto, castidad, divorcio, familia...*
- Eva:** Aquesta és una d'aquestes pàgines que són com una xarxa.
- Bea:** Eh! Eh! (sorpresa) *Dios... Creador...* (els altres no li fan cas i van a la seva. Bea s'ha fixat en el mot "creador")
- Bea:** Un moment! Un moment! *El creador...* Eh! Aquí et parla molt de Déu...
- Eva:** Jo penso que la primera explica més... Està més ben explicada, però és més difícil de llegir perquè és poc esquemàtica. [...] Si vols informar-te d'alguna cosa jo penso que la primera està bé. [trenta minuts després] Si mires l'índex veus que no tracta només de la marihuana, sinó que la marihuana la tracta com una cosa lligada a Déu. [...] **Comences a malfiar al no saber qui ho pot haver fet.**

11 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 27

Recerca: llegir i escriure webs 9

+ Credibilitat - Credibilitat

Fogg et al. 2003

- Organització coneguda.
- Atendre amb rapidesa.
- Actualitzar amb freqüència.
- Estar vinculada a una web coneguda.
- Aclarir autors i referències.
- Disseny professional.
- Aclarir política d'ús.
- Incloure vincles a altres webs
- Obscuritat en l'autoria o procedència.
- Ser no disponible o pesada.
- No actualitzar.
- Incloure anuncis (*pop up*).
- Navegació difícil.
- Error ortotipogràfic.
- Vincles espatllats.

11 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 28

Recerca: llegir webs 10

- Formular amb concreció el propòsit de cerca.
- Usar bé els motors de cerca (recursos).
- Distingir els resultats lliures dels patrocinats.
- Saber llegir la URL: descompondre-la.
- Analitzar els paràmetres de la web.
- Analitzar l'autoria i el llenguatge que usa.
- Analitzar els vincles: *link: www.upf.edu*
- Comptador de visites, llibre de visites, premis, etc.
- Recursos de la literacitat analògica.

11 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 29

Multimodalitat 1

- Llegir i escriure avui és fer-ho amb textos multimodals: còmics, blocs, videojocs, webs, fancins, etc.
- L'escriptura acompanya la imatge, el vídeo, la reproducció virtual, el dibuix, l'àudio. Perd prioritat.
- Els documents visuals han canviat d'estatus: del consum passiu a la producció intencional.
- Les persones elaboren, manipulen i difonen textos multimodals per aconseguir les seves finalitats.

11 Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 30

Banner o firma 2:

Muntatge fotogràfic a partir de la telenovela juvenil *Rebelde*: amb els protagonistes, Roberta i Diego

ICI Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 31

Llegir les imatges

ICI Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 32

Felicitació de Nadal de 2007

ICI Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 33

Lectura i escriptura crítiques 1

- Avui llegim escrits procedents de tot el planeta: d'homes i dones, de totes les races, religions, ideologies, edats, nacionalitats, etc.
- Comprendre té un significat totalment diferent al que tenia fa un parell o tres de dècades.
- Les interpretacions socials substitueixen les personals.
- El discurs és l'eina bàsica de poder.

ICI Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 34

Llegir llibres de text 2

- L'anàlisi dels llibres de text mostra que la ideologia també emergeix en els llibres de text (Atienza):
  - Fins al segle VII de la nostra era Aràbia es va quedar aïllada, quasi sense relacionar-se amb cap altre poble. Tenia una cultura molt pobre i la religió era idolàtrica. L'ídol principal era una pedra negra (porter un meteorit), que adoraven en un santuari de la Meca.
  - **Gràcies a la tasca dels monjos (evangelització), cap al segle X la majoria dels habitants d'Europa eren cristians.**

ICI Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 35

Llegir llibres de text 3

- Comparació: (Atienza,):

<p>Sota l'impuls del precepte de la guerra santa, que obligava els musulmans a combatre per la seva pròpia religió, els àrabs van fer unes conquestes molt ràpides després de la mort de Mahoma.</p> <p>Primer es van apoderar de les terres més properes (Palestina, Síria i Egipte) i, per tant, unes ciutats antigues i famoses, com Damasc i Jerusalem, van caure sota el seu poder" [CCSS7:86].</p>	<p>Es denominaven creuats els guerrers cristians que anaren a lluitar contra l'islam per recuperar la Terra Santa. [CCSS8: 106].</p>
--	---

ICI Lectura i escriptura: perspectiva sociocultural Castelló, 9-4-2008 36

Orientacions per a la lectura crítica

El lector acrític:

- Busca la idea principal.
- Les cites són sagrades.
- Èmfasi en el contingut proposicional.
- Es concentra en la denotació: Euskadi = País Basc.
- El significat és únic i immutable.
- Tots els textos són iguals.
- Llegeix una sola font.

El lector crític:

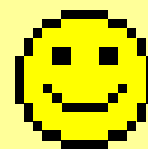
- Busca la intenció de l'autor.
- Les cites són interessades.
- Èmfasi en la ideologia.
- Atén la connotació: Euskadi ≠ País Basc ≠ Vascongadas.
- El significat és social i varia segons el context.
- Distingeix *gèneres* i *pràctiques*.
- Distingeix entre fonts diverses.

Epíleg 1

1. Llegir i escriure són verbs transitius: *gènere* i *pràctica discursiva*.
2. Llegir i escriure *textos autèntics*.
3. Atendre els *contextos de producció i de recepció*: les institucions, els objectes, les disciplines.
4. Posar èmfasi en la *interpretació* i el significat.
5. Posar èmfasi en la *negociació de significat* entre autor i lector i entre lectors.

Epíleg 2

6. Posar èmfasi en el procés de construcció de significat: els coautors, els colectors.
7. Llegir i escriure en societat, cooperativament: parelles, grups.
8. Posar èmfasi en la identitat personal.
9. Usar la parla com a *instrument de construcció* i d'interacció.
10. Integrar les pràctiques vernacles com a pont.
11. Acostar-se al territori digital: ells són nadius.

daniel.cassany@upf.edu

http://www.upf.edu/pdi/dtf/daniel_cassany/

<http://www.upf.edu/dtf/recerca/grups/grael/LC/index.htm>

Bibliografia 1

- Atienza, Encarna. (2005) "Ideología y discurso en los contextos educativos: manifestación del currículum oculto", *XXXV Simposio de la Sociedad Española de Lingüística*, Universidad de León, León, 12-15/12/2005. <http://www3.unileon.es/dp/dfn/SEL/actas/Atienza.pdf>
- Versió ampliada a *Discurso y sociedad*: <http://www.dissoc.org/ediciones/v01n04/DS1%284%29Atienza.pdf>
- Cassany, Daniel (2006) *Rere les línies. Sobre la lectura contemporània*. Barcelona: Empúries. En castellà a Anagrama.
- Cassany, Daniel (2006) *Taller de textos*. Barcelona: Paidós.
- Ferreiro, Emilia (2001). *Pasado y presente de los verbos leer y escribir*. México: FCE.
- Shetzer, H. y Warschauer, Mark (2000). "An electronic literacy approach to network-based language teaching." En Warschauer, M. y Kern, R. (eds.), *Network-based language teaching: Concepts and practice*. New York: Cambridge University Press. 171-185. <http://www.gse.uci.edu/markw/papers.htm>

Bibliografia 2

- Canagarajah, A. Suresh (2003) "Practicing multiliteracies", en Matsuda, P. K.; Canagarajah, A. S.; Harklau, L.; Hyland, K.; Warschauer, M. (2003) "Changing currents in second language writing research: A colloquium.", *Journal of Second Language Writing*, 12, 151-179.
- Kaplan, Robert. (1966) "Cultural Thought Patterns in Intercultural Education", *Language Learning*, 16: 1-20.
- (1987) "Cultural Thought Patterns", en Connor y Kaplan 1987, 9-21.
- Belcher, Diane; Connor, Ulla (2001) *Reflections on multiliterate lives*. Clevedon: Multilingual Matters.